

Kmetijski inštitut Slovenije
Druga priznana organizacija v govedoreji
Hacquetova 17, SI-1000 Ljubljana

RODOVNIŠKA KNJIGA ZA LISASTO PASMO GOVEDA

Betka Logar, Kmetijski inštitut Slovenije

Ljubljana, marec 2009

Kazalo:

1	VODENJE RODOVNIŠKE KNJIGE ZA LISASTO PASMO V SLOVENIJI.....	3
2	POGOJI ZA VPIS V POSAMEZNI RAZDELEK RODOVNIŠKE KNJIGE	4
3	KRITERIJI ZA VKLJUČITEV V RODOVNIŠKO KNJIGO.....	7
3.1	<i>Označitev živali, vpisanih v RK</i>	<i>7</i>
3.2	<i>Republiška številka plemenskega bika.....</i>	<i>8</i>
3.3	<i>Pasemska sestava plemenskih živali, vpisanih v RK.....</i>	<i>9</i>
3.4	<i>Vpis plemenskih bikov v RK.....</i>	<i>9</i>
3.5	<i>Vpis krav in telic v RK.....</i>	<i>9</i>
3.6	<i>Vpis živali in drugega plemenskega materiala iz EU v RK.....</i>	<i>9</i>
3.7	<i>Vpis živali in drugega plemenskega materiala iz tretjih držav v RK.....</i>	<i>10</i>

Uporabljene okrajšave in simboli:

RK – rodovniška knjiga

UL – Uradni list Republike Slovenije

ID – Identifikacijska številka živali

EU – Evropska unija

1 VODENJE RODOVNIŠKE KNJIGE ZA LISASTO PASMO V SLOVENIJI

Ime rodovniške knjige:

RODOVNIŠKA KNJIGA ZA LISASTO PASMO (okrajšano **RK LS**)

Rodovniška knjiga (RK) je register plemenskih živali (plemenskih bikov, telic in krav). RK za lisasto pasmo goveda se vodi v elektronski obliki. Razdeljena je na **glavni** in **dodatni del**, oba dela pa sta dodatno razdeljena še na razdelke. Razdelka A in B predstavljata glavni del RK, razdelka C in D pa dodatni del RK.

RK za lisasto pasmo mora vsebovati potrebne podatke v skladu zakonodajo, ki zadeva vodenje RK, in druge podatke, potrebne za vodenje RK. Rodovniška knjiga vsebuje zlasti naslednje rubrike oziroma podatke:

- ime rodovniške knjige,
- rodovniško številko živali,
- način označevanja,
- identifikacijsko oznako (identifikacijsko številko) živali,
- datum rojstva,
- pasmo,
- odstotek posamezne pasme,
- spol,
- del RK lisaste pasme (glavni, dodatni), za katerega žival izpolnjuje pogoje,
- razdelek RK lisaste pasme, za katerega žival izpolnjuje pogoje,
- republiško številko plemenskega bika za priznane plemenjake,
- identifikacijsko oznako (identifikacijsko številko) očeta,
- identifikacijsko oznako (identifikacijsko številko) matere,
- ime rejca živali,
- naslov rejca živali,
- ime lastnika živali,
- naslov lastnika živali,
- genski test, za priznane plemenjake obvezno, za druge živali, če obstaja,
- datum prodaje,
- ime kupca živali,
- naslov kupca živali,
- datum izločitve,
- vzrok izločitve.

2 POGOJI ZA VPIS V POSAMEZNI RAZDELEK RODOVNIŠKE KNJIGE

Rodovniška knjiga za lisasto pasmo je razdeljena na glavni in dodatni del z razdelki. Čistopasemske plemenske živali so vpisane v razdelke glavnega dela RK (A, B). Živali, ki ne izpolnjujejo pogojev za vpis v glavni del RK, se, če izpolnjujejo pogoje, lahko vpišejo v dodatni del RK (razdelka C in D). Plemenski biki se lahko vpišejo le v razdelek C dodatnega dela rodovniške knjige za lisasto pasmo

Pogoji za vpis v posamezni razdelek RK so navedeni v preglednici 1. **Lastnosti in minimalne vrednosti za posamezne lastnosti, ki so merilo za uvrstitev živali v posamezni razdelek RK, se v skladu s potrebami periodično dopolnjujejo oz. spreminjajo v okviru teh pravil. Prva sprememba stopi v veljavo že s 1.6.2009.** Tako morajo čisopasemske plemenske živali, ki se v Rodovniško knjigo za lisasto pasmo prvič vpišejo po 1.6.2009 ali se po tem datumu ponovno razvrščajo, za vpis oz. za razvrstitev v višji razdelek RK izpolnjevati tudi zahtevo, da morajo biti starši in stari starši vpisani v glavni del RK LS. Ta zahteva izhaja iz odločbe 2007/371/ES. Pogoji, ki veljajo za vpis živali v RK LS po 1.6.2009, vključno z navedeno spremembo, so navedeni v preglednici 2.

Žival lahko napreduje v višji razdelek, ko so izpolnjeni pogoji za razvrstitev v ta razdelek. Vpis se lahko spremeni le na podlagi preverljivih dejstev o izpolnjevanju pogojev za vpis v posamezni razdelek RK (na primer ko plemenski bik že ima rezultate preizkušanj in je odbran za o semenjevanje, lahko pride iz razdelka B v A). Pri vpisu živali posameznega spola v najvišji razdelek RK, to je razdelek A, morajo biti izpolnjeni tudi pogoji za vpis v nižje razdelke RK. Podobno velja tudi za vpis živali v nižje razdelke RK, ko morajo biti izpolnjeni tudi minimalni pogoji za razdelke, nižje od razdelka, v katerega vpisujemo žival.

Preglednica 1: Shema razdelitve in pogoji za vpis v rodovniško knjigo za lisasto pasmo

	Razdelek rodovniške knjige (RK)	Zahteve za bika ♂	Zahteve za krave in telice ♀
GLAVNI DEL Čistopasemsko plemensko govedo	Razdelek A	<ul style="list-style-type: none"> – starši in stari starši vpisani v RK iste pasme (popolno poreklo) IN – najmanj 87 % lisaste pasme IN – znani rezultati kontrole prireje in napovedi PV – testiran, odbran za osemenjevanje¹ 	<ul style="list-style-type: none"> – starši in stari starši vpisani v RK iste pasme (popolno poreklo) IN – najmanj 87 % lisaste pasme IN – brez pomanjkljivosti² pri živali ali starših IN – znani rezultati kontrole prireje in napovedi PV³ pri starših IN – znani podatki o plodnosti (osemenitev⁴/telitev) pri telicah/prvesnicah ALI znane ocene zunanosti, rezultati kontrole prireje, napovedi PV pri kravah – izjema⁵; mati najmanj v razdelku C
	Razdelek B	<ul style="list-style-type: none"> – starši in stari starši vpisani v RK iste pasme (popolno poreklo) IN – najmanj 87 % lisaste pasme – odbran za osemenjevanje ali pripust 	<ul style="list-style-type: none"> – starši in stari starši vpisani v RK iste pasme (popolno poreklo) IN – najmanj 87 % lisaste pasme IN – znani rezultati kontrole prireje in napovedi PV pri starših IN – znani podatki o plodnosti (osemenitev/telitev) pri telicah/prvesnicah ALI znani rezultati kontrole prireje, napovedi PV pri kravah – izjema; mati najmanj v razdelku C
DODATNI DEL Plemensko govedo	Razdelek C	<ul style="list-style-type: none"> – odbran za osemenjevanje ali pripust (vsaj delno poreklo) IN <u>alternative</u>: a) starši vpisani v rodovniško knjigo iste pasme ALI b) starši in stari starši vpisani v rodovniško knjigo druge pasme in je vpis bika v skladu z rejskim programom ALI c) potomec pod b) vpisanih bikov, če so izpolnjene zahteve rejskega programa 	<ul style="list-style-type: none"> – starši vpisani v RK iste pasme (vsaj delno poreklo) IN – najmanj 50 % lisaste pasme⁶ – znani rezultati kontrole prireje in napovedi PV pri starših IN – znani podatki o plodnosti (osemenitev/telitev) pri telicah/prvesnicah ALI znani rezultati kontrole prireje, napovedi PV pri kravah
	Razdelek D (preddverje RK)		<ul style="list-style-type: none"> – po oceni zunanosti kaže pasemske značilnosti – več kot 25 % lisaste pasme (>25 % LS) – znani podatki o plodnosti (osemenitev) pri telicah ALI krave, vključene v kontrolo prireje

¹ – Biki iz drugih populacij morajo biti odbrani za osemenjevanje po rejskem programu v Sloveniji.

² – Ni nosilka genetskih napak.

³ – Znan skupni selekcijski indeks (SSI)

⁴ – Osemenitev/pripust

⁵ – Ženska žival, katere mati in materina mati sta vpisani v razdelek dodatnega dela RK in katere oče in oba stara očeta sta vpisana v glavni del RK, se šteje za čistopasemsko žensko žival in se vpiše v glavni del RK.

Opombe 1 do 5 se smiselno uporabljajo za oba spola in vse razdelke RK, ki vključujejo enako zahtevo za vpis.

⁶ - V dodatnem delu RK LS se pasma MB obravnava kot LS pasma

Preglednica 2: Shema razdelitve in pogoji za vpis v rodovniško knjigo za lisasto pasmo po 1.6.2009

	Razdelek rodovniške knjige (RK)	Zahteve za bika ♂	Zahteve za krave in telice ♀
GLAVNI DEL Čistopasemsko plemensko govedo	Razdelek A	<ul style="list-style-type: none"> – starši in stari starši vpisani v glavni del RK LS (popolno poreklo) IN – najmanj 87 % lisaste pasme IN – znani rezultati kontrole prireje in napovedi PV – testiran, odbran za osemenjevanje¹ 	<ul style="list-style-type: none"> – starši in stari starši vpisani v glavni del RK LS (popolno poreklo) IN – najmanj 87 % lisaste pasme IN – brez pomanjkljivosti² pri živali ali starših IN – znani rezultati kontrole prireje in napovedi PV³ pri starših IN – znani podatki o plodnosti (osemenitev⁴/telitev) pri telicah/prvesnicah ALI znane ocene zunanosti, rezultati kontrole prireje, napovedi PV pri kravah – izjema⁵; mati najmanj v razdelku C
	Razdelek B	<ul style="list-style-type: none"> – starši in stari starši vpisani v glavni del RK LS (popolno poreklo) IN – najmanj 87 % lisaste pasme – odbran za osemenjevanje ali pripust 	<ul style="list-style-type: none"> – starši in stari starši vpisani v glavni del RK LS (popolno poreklo) IN – najmanj 87 % lisaste pasme IN – znani rezultati kontrole prireje in napovedi PV pri starših IN – znani podatki o plodnosti (osemenitev/telitev) pri telicah/prvesnicah ALI znani rezultati kontrole prireje, napovedi PV pri kravah – izjema; mati najmanj v razdelku C
DODATNI DEL Plemensko govedo	Razdelek C	<ul style="list-style-type: none"> – odbran za osemenjevanje ali pripust (vsaj delno poreklo) IN <u>alternative</u>: a) starši vpisani v rodovniško knjigo iste pasme ALI b) starši in stari starši vpisani v rodovniško knjigo druge pasme in je vpis bika v skladu z rejskim programom ALI c) potomec pod b) vpisanih bikov, če so izpolnjene zahteve rejskega programa 	<ul style="list-style-type: none"> – starši vpisani v RK iste pasme (vsaj delno poreklo) IN – najmanj 50 % lisaste pasme⁶ – znani rezultati kontrole prireje in napovedi PV pri starših IN – znani podatki o plodnosti (osemenitev/telitev) pri telicah/prvesnicah ALI znani rezultati kontrole prireje, napovedi PV pri kravah
	Razdelek D (preddverje RK)		<ul style="list-style-type: none"> – po oceni zunanosti kaže pasemske značilnosti – več kot 25 % lisaste pasme (>25 % LS) – znani podatki o plodnosti (osemenitev) pri telicah ALI krave, vključene v kontrolo prireje

¹ – Biki iz drugih populacij morajo biti odbrani za osemenjevanje po rejskem programu v Sloveniji.

² – Ni nosilka genetskih napak.

³ – Znan skupni selekcijski indeks (SSI)

⁴ – Osemenitev/pripust

⁵ – Ženska žival, katere mati in materina mati sta vpisani v razdelek dodatnega dela RK in katere oče in oba stara očeta sta vpisana v glavni del RK, se šteje za čistopasemsko žensko žival in se vpiše v glavni del RK.

Opombe 1 do 5 se smiselno uporabljajo za oba spola in vse razdelke RK, ki vključujejo enako zahtevo za vpis.

⁶ - V dodatnem delu RK LS se pasma MB obravnava kot LS pasma

3 KRITERIJI ZA VKLJUČITEV V RODOVNIŠKO KNJIGO

Plemenski biki ter **plemenske telice** in **krave** se v RK vpišejo pod različnimi pogoji. **Ženske živali**, ki izpolnjujejo pogoje za vpis, se v RK lahko vpišejo po tem, ko je znan prvi podatek o plodnosti (osemenitev, telitev), biki pa ob odbiri za osemenjevanje ali pripust. Vpis v RK je trajno veljaven. Podrobnejši pogoji za vpis živali v posamezni razdelek so vključeni v ta pravila (**poglavje 2**).

Za vpis plemenskih živali v RK morajo biti izpolnjeni tile splošni pogoji:

- živali morajo biti označene v skladu s predpisi, ki urejajo identifikacijo in registracijo goveda, plemenjaki pa tudi v skladu s pravili navedenimi v poglavju 3.2;
- po oceni zunanosti morajo ustrezati osnovnim značilnostim pasme;
- njihove proizvodne lastnosti morajo biti znane.

3.1 Označitev živali, vpisanih v RK

Vsaka žival, vpisana v RK, mora biti označena v skladu s predpisi, ki urejajo identifikacijo in registracijo goveda v Sloveniji, v skladu z evropskim pravnim redom in v skladu s temi pravili.

Identifikacijska številka živali (ID), dodeljena v skladu s predpisom o identifikaciji in registraciji goveda, je za živali, vpisane v RK, sočasno tudi **rodovniška številka živali** – vpisna številka živali v rodovniško knjigo čistopasemskega plemenskega goveda, ki v Republiki Sloveniji ni ponovljiva.

Živali, označene pred začetkom veljavnosti predpisa o identifikaciji in registraciji goveda, ki so vpisane v RK, obdržijo prvotno identifikacijsko številko, ki je tako tudi rodovniška številka živali. Prvotna identifikacijska številka se obdrži tudi za preostali plemenski material in živali, ki se pojavljajo v poreklu živali, vpisanih v RK.

Plemenske živali in drugi plemenski material iz držav članic Evropske unije (EU), ki izpolnjujejo pogoje za vpis v RK in so označene v skladu s predpisi, ki urejajo identifikacijo in registracijo goveda, se vpišejo v RK z originalno identifikacijsko številko v državi izvora, ki je s tem tudi rodovniška številka.

Plemenske živali iz tretjih držav, ki izpolnjujejo pogoje za vpis v RK in so bile preoznačene v skladu s predpisom, ki ureja identifikacijo in registracijo goveda, v RK obdržijo tudi originalno identifikacijsko številko, dodeljeno v državi izvora. Zagotovljena mora biti sledljivost od originalne identifikacijske številke, dodeljene v državi izvora, do identifikacijske številke, dodeljene v Sloveniji. Identifikacijska številka, dodeljena v državi izvora, je v RK sočasno tudi rodovniška številka živali. Identifikacijsko številko, dodeljeno v državi izvora, se obdrži tudi za drugi plemenski material, ki prihaja iz tretjih držav.

V zootehniških dokumentih za plemenske živali navajamo **identifikacijsko številko živali**, ki je za živali, vpisane v RK, sočasno tudi **rodovniška številka živali (obvezno)**.

Tako ima na primer plemenski bik z imenom HOLAST v zootehniških dokumentih navedeno identifikacijsko številko živali (tj. rodovniška številka živali) SI 1609295, njegov oče HOLSTEIN, ki izvira iz Nemčije, pa identifikacijsko številko živali (tj. rodovniška številka živali) DE 0911235889.

3.2 Republiška številka plemenskega bika

Plemenjaki, odbrani za o semenjevanje ali pripust v skladu z rejskim programom v Sloveniji, se po prvi odbiri za o semenjevanje ali pripust vpišejo v register plemenskih bikov (velja za vse pasme goveda in za vso Slovenijo). Zaradi tradicije in lažjega sledenja odbranim plemenjakom ob vpisu v register plemenskih bikov po posebnem ključu dodelimo **republiško številko plemenskega bika** (prej imenovana tudi **rodovniška številka plemenjaka**). Republiška številka ne nadomešča rodovniške številke živali, uporablja se le kot dodatna identifikacija plemenskega bika. Republiško številko plemenskega bika dobijo tudi plemenski biki iz tujih populacij (uvoz/nakup v tujini), ki so odbrani za o semenjevanje v Sloveniji.

Ključ za dodelitev **republiške številke plemenskega bika (RŠ)**, ki je šestmestna šifra, je naslednji:

- 1. mesto: skupina glede na izvor in način uporabe (1 – biki, odbrani za o semenjevanje, 5 – tuji očetje (pri nas ni bilo semena), 7 – uvoz/nakup semena v tujini, 8 – biki, odbrani za pripust, 9 – drugo);
- 2. mesto: številčna šifra pasme ali skupine pasem (1 – rjava, 2 – lisasta, 3 – črno-bela (po fenotipu črno-beli/rdeče-beli), 4 – montbeliard, 5 – cikasta in pincgau, 6 – mesna (limuzin, šarole, belgijska belo-plava, blonde d'aquitain, piemontese, hereford ...), 7 – ameriška rjava, 8 – holštajn (po fenotipu črno-beli/rdeče-beli), 9 – druge pasme (džersi ...));
- 3. do 6. mesto: številka zaporedne dodelitve republiške številke plemenskega bika v skupini, ki se pri vsaki skupini začne z 1. Skupino predstavlja prvo mesto v RŠ. Tako bi se na primer prvemu biku, odbranemu za o semenjevanje, dodelilo RŠ 120001 (bik je lisaste pasme), petnajstemu biku, odbranemu za o semenjevanje, pa RŠ 140015 (bik je pasme montbeliard). RŠ v prejšnjem stavku so le simbolne.

Če se način uporabe bika pozneje spremeni, bik obdrži RŠ, ki mu je bila dodeljena ob vpisu v register plemenskih bikov. Na primer bik, ki je bil prvotno odbran za o semenjevanje, ima zato na prvem mestu RŠ številko 1. To RŠ obdrži tudi, če je pozneje odbran za pripust.

Za plemenske bice v zootehniških dokumentih praviloma navajamo obe številki: **identifikacijsko številko živali**, ki je za živali, vpisane v RK, sočasno tudi **rodovniška številka živali** (obvezno), in **republiško številko plemenskega bika** (priporočljivo).

Tako ima npr. plemenski bik z imenom HOLAST v zootehniških dokumentih navedeno identifikacijsko številko živali (tj. rodovniška številka živali) SI 1609295 in republiško številko plemenskega bika 121017, njegov oče HOLSTEIN pa identifikacijsko številko živali (tj. rodovniška številka živali) DE 0911235889 in republiško številko plemenskega bika 720397.

3.3 Pasemska sestava plemenskih živali, vpisanih v RK

Čistopasemske plemenske živali lisaste pasme imajo najmanj 7/8 lisaste pasme ($\geq 87\%$ LS). Potomci oplemenjevanja lisaste pasme (LS) s pasmo rdeči holštajn (RH) in pasmo montbeliard (MB) se kot plemenske živali lahko vpišejo v RK za lisasto pasmo, v razdelek za katerega izpolnjujejo pogoje. Deleži posameznih pasem pri plemenski živali se navajajo tudi v zootehniških dokumentih za plemensko govedo.

3.4 Vpis plemenskih bikov v RK

Plemenski biki se v RK vpišejo po odbiri za o semenjevanje ali pripust. Plemenske bike lisaste pasme praviloma vpisujemo v glavni del RK, v razdelka A in B. Plemenski biki lisaste pasme, ki ne izpolnjujejo pogojev za glavni del rodovniške knjige, se lahko vpišejo v dodatni del rodovniške knjige za lisasto pasmo, vendar le v razdelek C.

Za vpis plemenskih bikov v RK morajo biti izpolnjeni naslednji splošni pogoji:

- potrjeno poreklo v skladu z zahtevami za preverjanje in kontrolo porekel;
- za bika, ki je vpisan v drugo RK za lisasto pasmo, zootehniški dokument, ki spremlja čistopasemski plemenski material in ga izda domača ali tuja organizacija, ki vodi RK. Dokument vsebuje podatke o živali in podatke za vsaj dve generaciji znanih prednikov, njihove podatke o prireji in napovedi genetskih vrednosti. Pri plemenskih bikih iz drugih populacij, razen pri plemenskih bikih, namenjenih za uradno testiranje, mora zootehniški dokument vsebovati tudi napovedi njegovih genetskih vrednosti;
- vpis v register plemenskih bikov in republiška številka plemenskega bika.

Za vpis plemenskega bika v ustrezni razdelek RK morajo biti izpolnjene zahteve za posamezni razdelek RK (poglavje 2).

3.5 Vpis krav in telic v RK

Krave in telice se vpišejo v ustrezni razdelek RK na podlagi izpolnjevanja zahtev in pogojev za vpis v posamezni razdelek RK. Ženske živali, ki izpolnjujejo pogoje za vpis, se v RK lahko vpišejo potem, ko je znan prvi podatek o plodnosti (osemenitev, telitev). Za vpis ženskih živali, ki prihajajo iz druge RK iste pasme, so zahteve enake.

3.6 Vpis živali in drugega plemenskega materiala iz EU v RK

Živali s potrjenim poreklom, ki so vpisane v RK v državi članici EU, se na zahtevo rejca oz. imetnika plemenskega materiala razvrstijo in vpišejo v RK v ustrezni razdelek RK, za katerega izpolnjujejo pogoje za vpis. Podobno velja za drug plemenski material iz članic EU. Izpolnjeni morajo biti tudi pogoji, ki jih narekujejo predpisi za promet s čistopasemskim plemenskim materialom.

3.7 Vpis živali in drugega plemenskega materiala iz tretjih držav v RK

V RK LS se lahko vpišejo le tiste živali iz tretjih držav, za katere da soglasje rejska organizacija. Podobno velja za drug plemenski material iz tretjih držav. Izpolnjeni morajo biti tudi pogoji, ki jih narekujejo predpisi za uvoz čistopasemskega plemenskega materiala. Uvožene živali, ki izpolnjujejo pogoje za vpis v RK in so bile preoznačene v skladu s predpisom, ki ureja identifikacijo in registracijo goveda, v RK obdržijo tudi originalno identifikacijsko številko, dodeljeno v državi izvora (v RK je to tudi rodovniška številka živali). Zagotovljena mora biti sledljivost od originalne identifikacijske številke iz države izvora do identifikacijske številke, dodeljene v Sloveniji.